

18.2.2020

Eduskunta
SiV@eduskunta.fi

Asia: KAA 4/2019 vp Lasten ja nuorten syrjäytymiseen johtaviin ongelmiin puuttuminen alakouluissa; OAJ:n lausunto

Pyydettyä asiantuntijalausuntona aiheena olevaan kansalaisaloitteeseen Opetusalan ammattijärjestö OAJ lausuu seuraavan:

Lasten ja nuorten syrjäytymiseen johtaviin ongelmiin puuttuminen alakouluissa

Lausunnon kohteena oleva kansalaisaloite kiinnittää huomiota tärkeään yhteiskunnalliseen kysymykseen, lasten ja nuorten syrjäytymiseen. Aloitteen perusteluissa tuodaan myös aivan oikein esille eri laeissa säädetyt oppilaiden oikeudet koskemattomuuteen sekä turvalliseen ja kiusaamiselta vapaaseen oppimisympäristöön. Myös OAJ on alleviivannut jokaisen oppilaan oikeutta tulla kohdatuksi ja nähdyksi koulussa, samoin olemme vaatineet toimia oppilaiden ja opettajien välisen tiiviin vuorovaikutuksen turvaamiseksi koulupäivässä. Kasvatuksella ja koulutuksella on ratkaiseva rooli syrjäytymisen varhaisessa ennaltaehkäisyssä.

Vaikka aloitteen esittämä huoli kohdistuu hyvinkin keskeisiin ongelmiin, ei OAJ pidä aloitteessa esitettyjä johtopäätöksiä oikeina eikä seuraavilla perusteilla kannata aloitteen esitystä:

Syrjäytymiseen johtavia ongelmia on korjattava turvaamalla koulun perustoiminnan laatu, ei luomalla uusia päällekkäisiä velvoitteita

OAJ yhtyy aloitteen näkemykseen, jonka mukaan kiusaaminen sekä mielenterveyden ongelmat ovat yksi keskeinen syy syrjäytymisen takana. Samoin yhdyimme kuvaukseen oppilashuoltopalveluiden ongelmista: palvelut eivät kohdistu suoraan oppilaille ja niiden antama tuki jää tällöin puutteelliseksi. Todettakoon, että parhaillaan oppilashuoltoa suunnitellaan jopa siirrettäväksi sote-alueiden vastuulle, yhä kauemmas kouluista ja oppilaista. Tässäkin yhteydessä OAJ korostaa, ettei oppilashuoltoa tule missään tapauksessa siirtää sotealueiden vastuulle ja toivoo sivistysvaliokunnan osaltaan puolustavan oppilashuollon palveluiden pysymistä mahdollisimman lähellä oppilaita.

Oppilaalla on oikeus yksilölliseen kohtaamiseen jokaisena koulupäivänä, jokaisella tunnilla. Näkemyksemme mukaan tehokkuuden tavoittelu ja tuloshakuisuus kasvatuksessa ja koulutuksessa on johtanut yhä enemmän siihen, ettei aikaa ole riittävästi jokaisen lapsen ja nuoren arvostavaan ja kiireettömään kohtaamiseen.

18.2.2020

Samalla yksinäisyys on lisääntynyt. (Kyselyn mukaan joka viides nuori koki itsensä näkymättömäksi ryhmässä.) Tiedämme, että yksinäisyyden kokemus lapsuudessa on yhteydessä hyvinvoinnin ongelmiin nuoruudessa ja aikuisuudessa. Tätä kiireetöntä kohtaamista ei ole kuitenkaan mahdollista turvata "ulkoistamalla" kohtaamista esitetyllä tavalla uusille ammattihenkilöille. Kohtaaminen, kasvun tuki, kuten kiusaamisen ennaltaehkäisy on varmistettava tukemalla oppilaiden kanssa pääasiallisesti työskenteleviä opettajia tässä perustehtävässään.

Aloitetta perustellaan sillä, ettei opettajilla työkuormituksen tai uupumisen vuoksi ole mahdollisuuksia tai voimia tarvittavaan lasten kohtaamiseen ja kasvun tukeen. OAJ yhtyy huoleen, mutta näkemyksemme mukaan korjaavat toimet tulisikin suunnata tämän perustoiminnan laadun parantamiseen mm. opettajamitoitusta parantamalla ja kolmiportaisen tuen toimivuutta ja resursointia vahvistamalla. Juuri opettajamitoituksen säätämisellä voitaisiin vahvistaa ja turvata oppilaiden kohtaaminen, jokaisen yksilöllinen huomioiminen ja tiivis vuorovaikutus kouluissa.

Näiden toimien ohella OAJ on myös esittänyt perusopetuksen tuntijakoon lisättäväksi ala- ja yläkouluun 'oman ryhmän tunteja' (2+2 vuosiviikkotuntia), jotta muun muassa ryhmäytymiseen, yksinäisyyden ehkäisyyn, vuorovaikutustaitojen harjoitteluun ja kiusaamisen ennaltaehkäisyyn oman opettajan (luokanopettaja, luokanvalvoja, ryhmänohjaaja) ohjauksessa olisi kunnolla aikaa.

Viime aikoina on ollut esillä lukuisia esityksiä uusista ammattinimikkeistä ja -tehtävistä kouluissa. Yhtenä yhdistävänä tekijänä näissä esityksissä on ollut opettajan tehtävän ja profession kapea ymmärtäminen puhtaasti opetustehtäväksi. OAJ:n näkemyksen mukaan aloitteen perustelut onkin rakennettu virheelliselle kuralle opettajan professiosta Suomessa. Niin perusopetuslaki, opetussuunnitelman perusteet kuin suomalainen opettajankoulutuskin rakentuvat käsitykselle opettajuudesta, jossa päätehtävänä on yhtä lailla kasvatus opetuksen ohella. Koulun kontekstissa myös kasvatustehtävä perustuu opetussuunnitelmassa määriteltuihin tavoitteisiin, joiden toimeenpanoon opettajilla on niin kelpoisuus, koulutus ja osaaminen kuin virkatehtävä ja -vastuukin.

Kansalaisaloitetta perustellaan Keravalla tehdyllä kokeilulla. Paikallisilla, rajatuilla kokeiluilla on mahdollista kehittää sinänsä arvokasta toimintaa, jota emme lähtökohtaisesti kritisoi. Kuitenkin kokeiluiden skaalaamista lakisääteisesti valtakunnalliselle tasolle, on arvioitava hyvin tarkkaan.

Rajattuun projektiin tai kokeiluun on mahdollista löytää opetuksen kehityksen ulkopuolista määräraikaista rahoitusta, jolla toiminta on paikallisesti järjestettävissä. Valtakunnallisella tasolla tai lailla säädettäviin peruspalveluihin tällaisia kehityksen ulkopuolisia ylimääräisiä resursseja ei ole olemassa, joten toimintaan tarvittavat resurssit jouduttaisiin etsimään koulun perustoiminnasta, opetuksesta ja kasvatuksesta. Uusien päällekkäisten tehtävien (kouluvalmentajat, psyykkarit, kasvatusohjaajat, koulusosionomit yms.) luominen on automaattisesti pois samaa

18.2.2020

tehtävää opetuksen ohella hoitavien opettajien resursoinnista. Käytännössä tämä vain heikentäisi sitä oppilaiden kohtaamista, tukea, oppilashuoltoa, kiusaamisen ennaltaehkäisyä yms., joita esityksellä uusista ammattihenkilöistä pyritään parantamaan. OAJ ei pidä perusteltuna ja resurssien riittävyyden näkökulmasta järkevänä luoda nykyisille velvoitteille päällekkäisiä velvoitteita.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Heljä Misukka
koulutusjohtaja

Nina Lahtinen
koulutusasiainpäällikkö